

Prokuratuuri põhimõtted ajakirjandusega suhtlemisel

Prokuratuuri eesmärk avalikkusega suhtlemisel on informeerida põhjendatud ulatuses kriminaalmenetlustest ja kuritegudest, tagada usaldus kriminaaljustiitsüsteemi vastu, tõsta üldsuse õigusteadvust ning selgitada prokuröri ja prokuratuuri töö olemust. Prokuratuur levitab preventiivseid sõnumeid, et vältida inimeste kuriteo ohvriks langemist ja õigusrikkumiste toime panemist. Prokuratuur lähtub demokraatliku ja sotsiaalse õigusriigi ning avatud ühiskonna põhimõtetest

Avalikkusega suhtlemisel lähtub prokuratuur eelkõige kriminaalmenetluse seadustikust, isikuandmete kaitse seadusest ning avaliku teabe seadusest.

Kohtueelse menetluse andmeid avalikustab prokuratuur. Uurimisasutused võivad kriminaalmenetluse andmeid avalikustada üksnes prokuratuuri nõusolekul ning prokuratuuri poolt lubatud määral.

Kriminaalmenetluste kajastamisel palume meeles pidada, et:

- Avalikustatav info ei tohi seadusevastaselt kahjustada inimeste perekonna- ja eraelu ning on kooskõlas süütuse presumptsiooniga.
- Kriminaalmenetluse ajal menetlusandmete (sh pildi- ja videomaterjali) avaldamisel ei tohi olla tuvastatav konkreetne isik, v.a juhtudel, kui see on vajalik menetluse või avalikkuse huvides.
- Üldjuhul piirduakse eesnime, soo ja vanusega. Isiku eesnime ei avalikustata juhul, kui on alust arvata, et isik võib eesnime avaldamise korral olla tuvastatav..
- Alaealiste kohta menetlusandmete avalikustamisel tuleb eelkõige jälgida alaealise huvisid ja tagada nende anonüümsus. Alaealisi kannatanuid ja kahtlustatavaid võimalusel avalikkuse jaoks ei identifitseerita ja piirduakse üksnes soo ja vanusega. Ajakirjanduse eetikakoodeks sätestab, et lapsi tuleb üldjuhul intervjuuerida lapse vanema või tema eest vastutava täiskasvanu juuresolekul ning avaldades materjale õigusrikkumistest, kohtuasjadest või õnnetustest, peab ajakirjanik kaaluma, kas asjaosaliste identifitseerimine on tingimata vajalik ja milliseid kannatusi võib see asjaosalistele põhjustada.
- Kriminaalasja kohtusse saatmise etapis võib avaldada süüdistatava juriidilise isiku nime, kui see ei kahjusta ülemäära juriidilise isiku tegevust.
- Isiku õigusi või huve mõjutavad otsused või info tehakse enne avalikustamist võimalusel teatvaks asjassepuutuvale isikule.
- Menetlusotsuste avaldamisel tuuakse välja nende edasikaebamise võimalused.
- Avalikustatav info kajastab objektiivselt uurimisasutsute rolli eeluurimise läbiviimisel.

Avalikkusega suhtlemise korraldus

- Avalikkusega suhtlemist koordineerib prokuratuuris Riigiprokuratuuri avalike suhete talitus, kes tagab ka igapäevase meediasuhtluse korraldamise Riigiprokuratuuris.

- Ringkonnaprokuratuuride pressinõunikud tagavad igapäevase meediasuhtluse korraldamise ringkonnaprokuratuurides.
- Ajakirjanikud esitavad oma päringuid avalike suhete talitusele või pressinõunikele. Kui ajakirjanik pöördub otse prokuröri poole, on prokuröril õigus suunata ajakirjanik avalike suhete talituse või pressinõuniku poole neid sellest teavitades.
- Ajakirjanike päringutele vastatakse mõistliku aja jooksul. Kui päringule pole võimalik vastata ühe tööpäeva jooksul, teatatakse ajakirjanikule vastamise aeg. Kui päringule pole võimalik üldse vastata, selgitatakse mittevastamise põhjuseid.

Avalikkuse teavitamise etapid ja põhimõtted

Üldjuhul toimub avalikkusega suhtlemine ajakirjanike poolt esitatud päringutele vastamisega.

Omal initsiatiivil teavitab prokuratuur kohtueelse menetluse käigus avalikkust kriminaalmenetlustest ja kuritegudest, kui:

- see on kriminaalmenetluse huvides (nt tagaotsimised, üleskutsed leida kannatanuid või tunnistajaid, jms);
- kui kriminaalmenetlus või kuritegu on eelnevalt pakkunud avalikkusele põhjendatud huvi või seda võib eeldada (nt on tegemist olulise kriminaalmenetlusega prioriteetses valdkonnas, avalikus kohas pannakse toime raske kuritegu, avalikus kohas teostatakse menetlustoiminguid jms)
- on vajalik edastada ennetava eesmärgiga sõnumeid;
- on vajalik lükata ümber avalikkuses levinud või levida võiv vale- või ühekülgne informatsioon.

Avalikkust teavitatakse omal initsiatiivil kriminaalasja kohtusse saatmisest ja lühidalt süüdistuse sisust, kui see on varasemalt pälvinud avalikkuse põhjendatud huvi või tegemist on olulise kriminaalmenetlusega prioriteetses valdkonnas. Avalikul kohtuistungil avaldatud süüdistust on võimalik järgnevalt avalikustada ka ajakirjanikele.

Prokuröri poolt taotletavat või kokkuleppemenetluses kokkulepitud karistust ei kommenteerita enne vastava taotluse tegemist kohtuistungil.

Oportuniteedi põhimõtte alusel (KrMS § 202 ja 203) tehtud kriminaalmenetluse lõpetamise määrused avalikustatakse prokuratuuri avalikus dokumendiregistris. Enne 01.01.2010 samadel alustel tehtud kriminaalmenetluse lõpetamise määrused avalikustatakse teabenõude esitamisel.

Kriminaalmenetluse mittealustamisel või lõpetamisel muul seaduses ettenähtud alusel avalikustatakse teabenõude esitamisel menetluse mittealustamise teade või menetluse lõpetamise määrus juhul, kui see ei ole vastuolus KrMS § 214 lõikega 2. Kui määrust või teadet ei ole võimalik täielikult avalikustada, tuleb kaaluda, kas selle avalikustamine on võimalik osaliselt, nt isikuandmete asendamise või teatud osade kinnikatmise teel.

Kriminaaltoimiku sisulisi materjale teabenõude esitamisel üldjuhul ei avalikustata, kuna materjalide sorteerimine ja avalikustamisele mittekuuluvate andmete kinnikatmine vastavalt AVTS § 23 lg 2 on liiga töömahukas.

Alates toimiku arhiveerimisest ei reguleeri toimikumaterjalide avaldamist enam

kriminaalmenetluse seadustik ja aluseks tuleb esmajoones võtta arhiiviseadus koosmõjus avaliku teabe seadusega. Arhiveeritud toimikumaterjalide juurdepääsupiirangute ja andmete väljastamise üle otsustab ja selle õiguspärasuse eest vastutab teabevaldaja, see tähendab asutus, kus arhiveeritud toimik asub.

Prokuratuur teavitab omal initsiatiivil avalikkust prokuratuuri kui organisatsiooniga seotud olulistest sündmustest (üldkogu, aasta prokuröri valimine jms).

Allikas URL: <https://www.prokuratuur.ee/et/pressile/prokuratuuri-pohimotted-ajakirjandusega-suhtlemisel>